

darskem absolutizmu in državni vsemogočnosti. Dovolj je spomniti se, kako so na ronkaljskem zboru pravniki določevali na podlagi rimskega prava cesarjeve pravice in slobodo meščanov, ali kakšne nasvete so dajali n. pr. dvorni pravniki kralju Filipu IV. Lepemu. Ravno lani je v ogerskem državnem zboru neki znamenit govornik poudarjal, kako je rimsko pravo v Evropi ustvarilo cesarski absolutizem in državno vsemogočnost. Kajpada tajiti se ne dá, da je rimsko pravo s svojimi jasnimi in logičnimi določbami v marsičem blagodejno vplivalo na zakonodajstvo v srednjem veku. — Str. 246.: Boj med angleškim kraljem Rihardom levjega srca in Filipom II. Avgustom se je dovršil (1199) na posredovanje papeža Inocencija III. ne II. Znano frazo „mrtva roka“ rabi pisatelj (str. 276.) v starokopitnem, jožefinskem zmislu.

Besedo „apanaža“ rabi že na str. 245., a razlaga jo šele na str. 381. Podobne, navadnim čitateljem manj znane besede se večkrat ponavljajo (še bolj v prejšnjih zvezkih), zatorej bi bilo jako dobro, ko bi knjiga imela stvarno kazalo z razlago manj znanih besed. — Pisatelj naj bi se še bolj oziral na kulturno zgodovino, ne samo na krvave boje. — Govoreč o skolastiki, navaja sodbo njenih nasprotnikov; zdi se sicer, da pisatelj ni njihovega mnenja, vendar se ni potrudil, da bi navédel tudi sodbo njenih braniteljev, da bi se slišala oba zvona.

Na strani 199. pravi, da se je v 12. veku vse „orilo“ od pravde med nominalisti in realisti. Če je tako, trebalo bi pač to nekoliko pojasniti, sicer kaj si bo navaden čitatelj mislil, kdo so to: nominalisti in realisti?

Str. 221. Znale so nam pesmi 160 nemških „Minnesängerjev“, ne samo 130.

Ne vemo, kaj je pisatelja zmotilo, da na strani 203. govori o Duns Scotu prej kakor o Tomažu Akvinskem, ko je vendar poslednji starejši. Duns Scot se je rodil med letom 1245.—1266. (ne pa l. 1274.), Tomaž pa je umrl že l. 1274.; sedaj pa pravi pisatelj, da je preumni nasprotnik Duns Skotov bil Tomaž Akvinski. Bolj logično bi bilo govoriti najprej o Tomažu Akvinskem in reči, da je Tomažev „preumni“ nasprotnik bil Duns Scotus. — Sličnih nedostatkov je več, a prostor nam ne dopušča, da še dalje pretresamo to knjigo. — Pridejani zemljevid nam predstavlja Evropo okoli polovice 14. veka, pa nikakor ne zadošča za to dōbo.

Život i djela dra Franje Račkoga. Napisao Tade Smičiklas. Izdala jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti. 8°. Str. 219. Cena 1. gl. — Kakor sem že jedenkrat omenil, napisal je znani pisatelj in zgodovinar hrvaški T. Smičiklas lep življenjepis pokojnega Račkoga; sedaj ga je izdala jugoslovanska akademija v 4000 iztiskih; čisti dohodek

knjige je namenila za Račkoga grobnico in spomenik. Pred vsem je pa želela akademija, naj bi celi hrvaški narod dobil v roke knjigo, v kateri bi bilo podrobno in poljudno načrtano življenje njenega glavnega stebra in večletnega zaslužnega predsednika. V naši knjigi spremljamo Račkoga od zibelke do groba. Pred nami raste njegov veliki um, ogreva nas njegova moška in vstrajna ljubezen do domovine, vspodbuja nas njegovo nesebično delovanje, tolaži nas njegova potrpežljivost v nadlogah in zaničevanju, in ko položimo knjigo iz rok, nam je bolj ko prej jasno, kaj so v njem izgubili Hrvati in v obče vsi Slovani. V knjigi se navajajo mnoga mesta iz njegovih pisem in del, in zdi se nam, da čujemo njega samega, kratko, brez nakita, vendar odločno, vselej kot prijatelja resnice in pravice. Kje je bil učenjak med Slovani, kateri ni bil ž njim v zvezi, kateri ni po delih poznal pokojnika? Knjigi so pridejana (od str. 158.—219.) tudi pisma Račkoga Ivanu Kukuljeviću iz Rima, katera nas poučujejo o marsičem. Knjiga naj bi romala od hiše do hiše in naj bi se hrvaški narod iz nje učil; a ravno tako jo priporočam tudi Slovencem. Janko Barle.

Razne stvari. „Prosvjeta“, hrvaški ilustrirani list za leposlovje, objavila je v šesti letošnji številki sliki in pa kratka življenjepisa Sofije in pa Ignacija Borštnika, katera sedaj prav vrlo delujeta v zagrebškem gledališču, kjer sta si pridobila obilo prijateljev. Ravno ta list je prinesel v deseti številki najst slik po potresu poškodovane Ljubljane, s kratkim opisom. Znani hrvaški glasbenik in glasbeni kritik Fr. Š. Kuhač je opozoril Hrvate v isti številki na Ipavčevo slovensko opero: „Teharski plemiči“. Hvali v njej posebno narodni slovenski duh, pripoveduje, kako so to opero prijazno sprejeli Čehi v Brnu, in izraža željo, da bi se ta skoro popevala tudi v Zagrebu, v novem gledališču, katero je tudi že precēj dogotovljeno, a odprlo se bo prve dneve meseca vinotoka.

Knjige za leto 1895. društva sv. Jeronima se ravnokar dotiskavajo. Členi dobé te-le knjige: 1. *Danica za god. 1896.* 2. *Život Gospodina našega Isusa Krista*, katerega je priredil po latinski knjigi Jezuita Hesera nadškof dr. Jožef Stadler. 3. *Ptice.* Četrty del, katere je opisal Davorin Trstenjak. 4. *Majstor Adam*, povest od Vj. Novaka, in 5. *Čovjek od ženidbe do smrti*, katero je priredil po Al. Stolzu St. Korenić. Te lepe knjige se dobé za 50 novč., a o njih bo „D. in Sv.“ še izpregovoril o priliki.

Janko Barle.

Ruska književnost.

(Poroča V. Bučar.)

Ruska književnost je zopet izgubila marnega delavca, pisatelja šestdesetih let. V noči od 4. do 5. sušca je umrl Nikolaj Semenovič Lěskov.

N. S. Lěskov je rojen dné 4. svečana l. 1831. kot potomec plemenite rodovine v orlovski guberniji. Ko je končal gimnazijske nauke, prišel je na vseučilišče v Kijev, a ni končal naukov, ker mu tega njegove gmotne in rodbinske razmere niso dopuščale. Še kot gimnazijski dijak v 16. letu je izgubil očeta; moral se je od tega časa sam vzdrževati. Njegovo imetje, kar mu ga je ostalo po očetu, propadlo je v velikem požaru v Orlovu v štiridesetih letih. Začetkom je služil v državni službi, toda ni dolgo obstal v njej, ampak stopil v privatno službo k svojemu sorodniku angležu Scotu. Pri tem je služil kot trgovinski popotnik in veliko potoval po Rusiji, in uprav to njegovo potovanje je bilo temelj njegovega poznejšega književnega delovanja. Potujoč po svoji domovini je spoznaval vnanje življenje, proučil življenje posameznih stanov, naroda, posebno pravoslavne duhovščine in razkolnikov. Vse to je bila bogata tvarina za njegova leposlovna in časnikarska dela. Sploh, Lěskov je imel od narave jako dober dar opazovanja; zato je tudi veliko pisal in se pečal z razno-terimi vprašanji. Slavo in ugled pa je dobil s svojimi romani in črticami iz duhovniškega življenja. Že l. 1860. je bil znan po svojih prvih delih. Radi so ga videli v tedanjih prostomiselnih družbah; tedaj je delal za „Oteč. Zapiske“, katere je izdajal Krajevskij. Toda l. 1862., v katerem je ob priliki petrograjskega požara uvrstil v „Sjeverni Pčeli“ neki podlistek, vstali so vsi prosto nisleci proti njemu. Ta podlistek je bil vzrok hude in dolge polemike —, a uspeh tega boja je bil njegov roman: „*Nekuda*“, izdan leta 1865. Tudi ta roman je vzbudil veliko kritiko, a na to je pisatelj odgovoril s celo vrsto člankov, povestij, črtic, a na konec napisal dva romana „*Obojdennye*“ in „*Na nožah*“.

V sredi sedemdesetih let je nehal pisati polemične reči in se udal književnosti brez politične smeri. Tukaj je bil njegov uspeh vsestranski. Sodeloval je v boljših petrograjskih dnevnikih, kakor so „*Novoje Vremja*“ in „*Novosti*“. V teh je objavil znamenita pisma z nadpisom: „*Meloči arhi-rejskoj žizni*“, odkrivajoč nekatere temne strani ruskega višjega duhovstva. Ker je dobro poznal razkolnike, zato je tudi iz njihovega življenja zajemal vsebino za svoja dela. Posebno dober je roman „*Soborjane*“. Drugih njegovih del, katera so izšla v l. 1889—91. v desetih debelih zvezkih, ni moči tukaj našteti. Zadnja leta je pisal za „*Věstnik Europy*“, „*Russkaja mysl*“ in „*Sěvernij Věstnik*“. V svoji oporoki je odredil, da se njegovo telo razreže in določi pravi vzrok smrti; določil je čisto prost pogreb in prepovedal govore na grobu.

„*Sočinenija A. Dugovoĝo.*“ T. I. II. Spb. 1894.

Dugovojeva dela so tiskana v raznih periódničnih časnikih. Sedaj se je odločil, da vse skupaj

zbere in izda v treh zvezkih. Izšla sta dva zvezka. Celi drugi zvezek zavzema roman „*Grani Žizni*“, a v prvem so mali razkazi in pesme. Vse je prešinjeno z jedno idejo. V vsaki povesti riše nasprotstvo med prostim življenjem v krilu narave in življenjem v mestnem zraku. V povesti „*Na kurinom nasčestě*“, kaže nam nekega uradnika, sina trgovčevega, kateri vedno misli na službo in državno delovanje, živi celo življenje v strašni luknji in sedi zmerom pri delu; nikamor ne gre, strada zaradi raznih nesreč in naposled umre v siromaštvu. V povesti „*Švejcar*“ kaže z bolnim sočutjem človeka, kateri je odšel iz vasi, pustil kmečko delo, in se celo življenje bori za obstanek, da nima mirú ni po dnevu ni po noči; ko je vedno mislil na domače vaško življenje, umre naposled v bolnišnici. Take in jednake so Dugovega povesti. Navdajajo nas z močnimi čustvi, tudi proti volji se udamo mislim pesnikovim. Sploh se odlikujejo povesti Dugovega z živostjo, npravnostjo in se beró z velikim zanimanjem.

Vladimir Korolenko. V golodnyj god. Nabljudenija, razmišlenija i zamětki. Izd. redakcii žurnala „Russkoe bogatstvo“. Spb. 1894. Str. 376. Cena 1 r. — Nadarjeni pisatelj Korolenko je bil dolgo časa v onih vaseh nižegorodske gubernije, ki so najbolj trpele ob lakoti. Tukaj je ustanovil cene kuhinje za stradajoče, zbral pa tudi veliko snovi za omenjeno knjigo. V njej vidiš sliko ruske nesreče. Pisatelj naglašá, da je kot zasebnik, a ne kot „visokoblagorodije“ imel priliko bliže gledati potrebe narodove. Knjiga je torej osnovana na opazovanju in nam živo kaže resnično sliko prostega ruskega naroda.

Druge književne znamenitosti.

Mittheilungen des Musealvereines für Krain. Siebenter Jahrgang. Erste Abtheilung: Historischer Theil. Laibach. 1894. Str. 97. — P. pl. Radics nam natančno slika ne toliko za slovensko slovstvo, kolikor za kranjsko in avstrijsko zgodovino zaslužnega Schönlebens v spisu: „*Der krainische Historiograph Joh. Ludwig Schönleben*.“ Schönlebenov oče je prišel ok. l. 1617. v Ljubljano in se poročil s Suzano Akuš-ovo, ki mu je povila sina Janeza Ludovika. Ko se le-ta izšla doma, vstopi v jezuitovski red in se napoti na Dunaj, kjer postane l. 1643. doktor filozofije. Tu ostane kot pridigar do l. 1650. To leto pride v Ljubljano za gimnazijskega prefekta in prične spisavati za ljubljanski gimnazij važni dnevnik. Leta 1651. ga pokličejo predniki na dunajsko vseučilišče. Kmalu odide v Padovo, napravi doktorat iz bogoslovja, izstopi iz Jezusove družbe in postane stolni dekan v Ljubljani l. 1654. L. 1667. se preseli kot župnik in dolenski naddijakon v Ribnico. Tu je mnogo pisal, zlasti znamenito delo: „*Aemona vindicata*.“